

Bast - Bastet

bastard - z franc. *batarde*/batar; staré označenie „kríženca (biologického)“

bastarda - 1.franc. *lettre batarde* – „krížené písmo“; *písmo* spájajúce bežné písanie s *kaligrafiou*, t.j. *gotickú kurzívnu minuskulu* s kaligrafickou *majuskulou*, ktorá však bola písaná do štyroch línií, t.j. mala aj veľkosť *minuskule*; vznik v 14.st., užívaná do 18.st., rozšírená najmä v Holandsku a Nemecku 15.st.; pozri *české kancelárske písmo, fraktura*
2.písmo okolo 1900, konštruované z *antikvy a fraktury*

bastarda česká - miestna modifikácia *bastardy*, ktorou bola vytlačená v Plzni asi 1468 prvá česká tlačená kniha *Kronika Trojanská*; porovnaj *české kancelárske písmo*; pozri *dielo literárne*

bastarda florentská - základný typ *gotického písma* bastardového typu, ktoré bolo podnetom pre vznik ďalším bastardových typov písma používaných v západnej a strednej Európe; pozri *bastarda*

bastardné písma – nepravé typy písma v skupine gotických kurzív so zmiešanými kresbovými prvkami rôznych štýlov a druhov; napr. *lettre bastarde* používané na parížskej univerzite v 14.st. bolo tvarovo medzi textúrou a gotickou kurentou

Bastet - tiež Bast; *egyptská bohyňa* priaznivých vojen a radosti, zobrazovaná ako žena v silnom vlnenom rúchu s mačacou hlavou, alebo priamo v mačacej podobe (*mačka* bola jej zasväteným zvieraťom); jej zasväteným mestom bol Bubaset; *atribút*: košík a *sistrum*; zachované početné bronzové sošky s *inkrustáciami*; stotožňovaná s *Sachmet/Sachmis*; pozri *farba zelená*

ďalšie tvary: Bast, Baset, Ubasti, Pašt alebo Ailuros (starogr. Αἰλουρος, lat. *Aelurus*); bohyňa egyptského *panteónu* uctievaná v Egypte najneskôr od druhej *dynastie*; stredisko jej kultu ležalo v meste Perbastet (starogr. Bubastis, 18. dolnoegyptský kraj), meno ktorého znamená „dom Bastet“; pôvodne bola ochrannou bohyňou *Dolného Egypta*; zobrazovaná v podobe *levice*; jej meno vlastne značí „Požieračka“; vo funkcii ochranného božstva bola v prvom rade ochrankyňou *faraóna* a aj slnečného boha *Ré*, čím získala označenia Pani plameňov a Reovo oko; V svojej najstaršej forme bola Bastet tiež spájaná so slnečným aspektom, ale počas *helenizmu* sa stala bohyňou spájanou s Mesiacom; pretože meno Bastet znamenalo doslova „Pani nádoby s masťami“, Bastet postupne prijala aj funkciu bohyne vonných masťí a titul „Voňavá ochrankyňa“; v istom čase vďaka tomuto spojeniu s vonnými masťami bola Bastet považovaná za matku boha *balzomovačov*, *Anupa*, ale neskôr túto funkciu stratila na úkor *Nebet*

-v súvislosti s heslom *Vadžet*: po tom, ako sa *Vadžet* stala *Réovou* ochrankyňou, začala byť spájaná aj s ohňom a teplom, pretože údajne dokázala zoslať oheň na tých, ktorí by chceli na slnečného boha zaútočiť; v dôsledku toho bola neskôr stotožnená s bohyňou Bast, ktorá rovnako symbolizovala Dolný Egypt, ako *Vadžet-Bast*; pod týmto menom bola *Vadžet* zobrazovaná s hlavou leva, čo bola pôvodná podoba Bast; po nástupe silného kultu boha Amona a nastolení jeho manželky, ochrannej bohyne Mut, *Vadžet* splynula s touto bohyňou ako *Mut-Vadžet-Bast*

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Bastet>

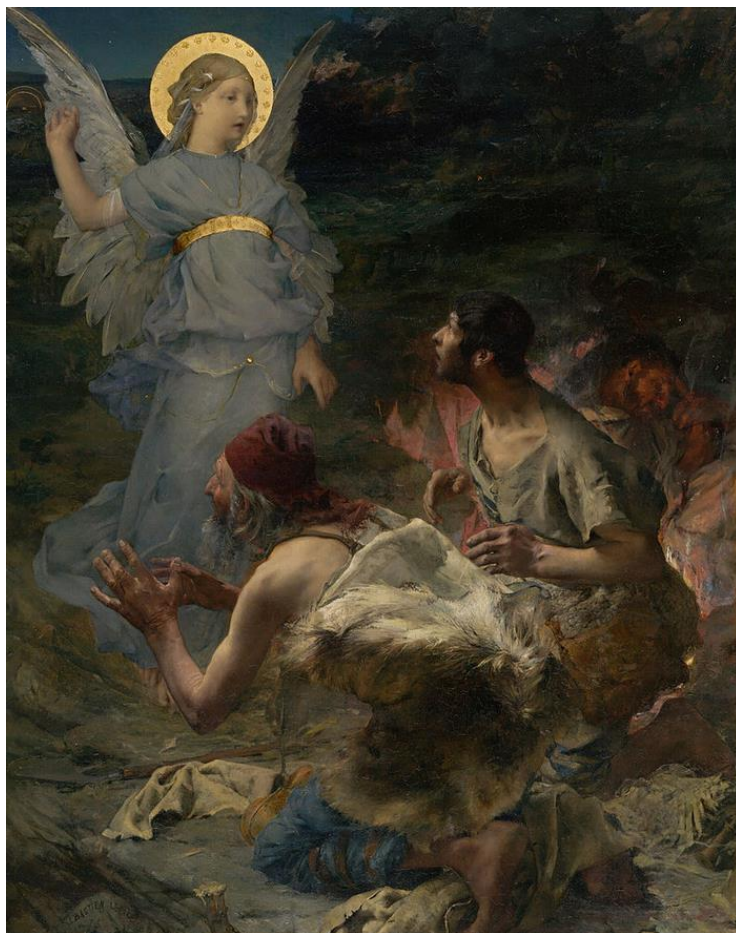

J. R. Weguelin: Pohrebný obrad egyptskej mačky (1886)

Bastien-Lepage Jules - (†1884); francúzsky maliar úzko spojený s počiatkom naturalizmu, umeleckého štýlu, ktorý sa vynoril z neskoršej fázy hnutia realistov; pozri *francúzski maliari 19.st.*

http://en.wikipedia.org/wiki/Jules_Bastien-Lepage

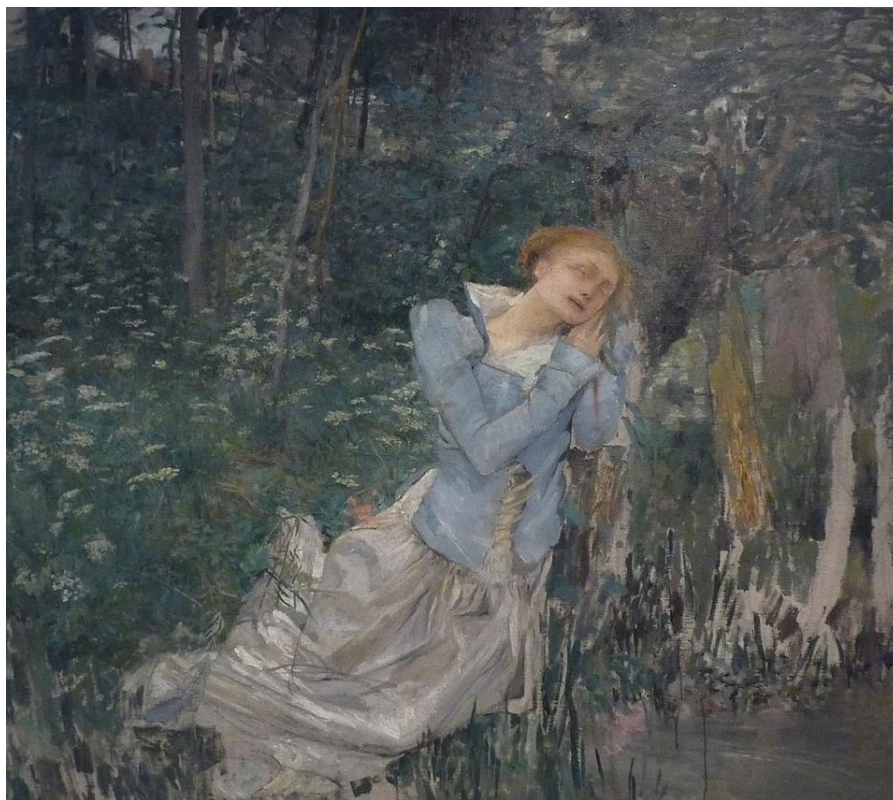
<https://www.google.sk/search?q=Jules+Bastien-Lepage&espv=2&biw=1857&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ei=FpIGVZWZMtjiasXUguAP&ved=0CB4QsAQ>

J. Bastien-Lepante: Zvestovanie pastierom (1875)

J. Bastien-Lepante: Johanka z Arku (1879)

J. Bastien-Lepante: Ofélia (1881)

J. Bastien-Lepante: Achilles a Priamos (1876)

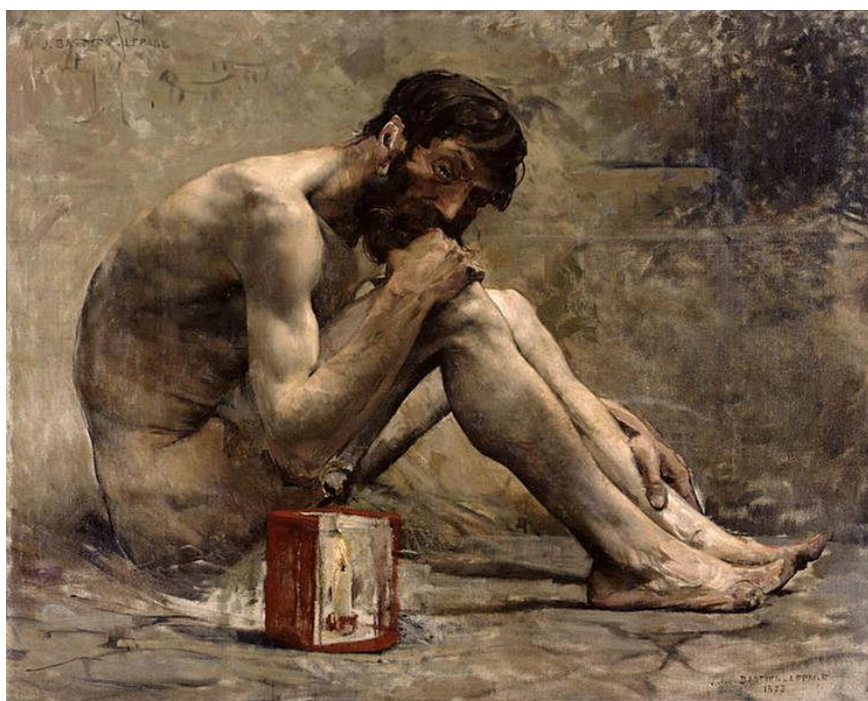
J. Bastien-Lepante: Október (1878)

J. Bastien-Lepante: Kosba (1877)

J. Bastien-Lepante: Dušičkový deň (1882)

J. Bastien-Lepante: Diogenes (1873)

bastila - z franc. *bastille*/*bastij* – „pevnosť“; francúzska opevnená veža pred bránami mesta; pozri *opevnenie*
Bastila - slávne parížske väzenie z čias Ľudovíta XIV.; ako symbol kráľovej moci Bastila dobytá (v skutočnosti vzbúrencami prevzaté bez bitky a bez väzňov) a zručená na začiatku *Veľkej francúzskej revolúcie*

J.-P. Houël: Dobytie Bastily (1789)

T. J. H. Hoffbauer: Rekonštrukcia Bastilly v 1420 (19.-20.st.)

bastión - tal. > franc.; tal. *bastia* – „opevnenie“; franc. *bastille/bastij* – „pevnosť“; časť opevnenia vystupujúca mimo samotnú *hradbu*, na ktorej sa koncentrujú strelci a delá; umožňuje zvyčajne ostreľovanie

protivníka pri päte hradby bez nadmerného ohrozenia vlastných strelcov a diel, taktiež podporuje susedné bastióny; zvyčajne sa jedná o mohutnú stavbu priliehajúcu k hradbe; môže byť posilnená ďalšími obrannými prvkami (napr. gavalierom, retranchementom); tento prvok sa objavil len s masívnym nástupom palných zbraní; hradba spájajúca bastióny sa nazýva *kurtina*

-obmurovaná veľká *polygonálna* delostrelecká *bašta* novovekých *opevnení*, v podobe dutého alebo plného valu, často s *pilierovou* výstužou, s tehlovým *plášťom*, armovanými nárožiami (pozri *armatúra*), opatrenými *ochodzou*, *banketom* a násypom pre delá; časom doplnená nadstavbami: *kavalír*, *retranchement*, *reduit*, *kasematy*; pozri *kaponiera*, *luneta*, *plášťová hradba*, *envelopa batardó*

<http://en.wikipedia.org/wiki/Bastion>
<https://cs.wikipedia.org/wiki/Bastion>

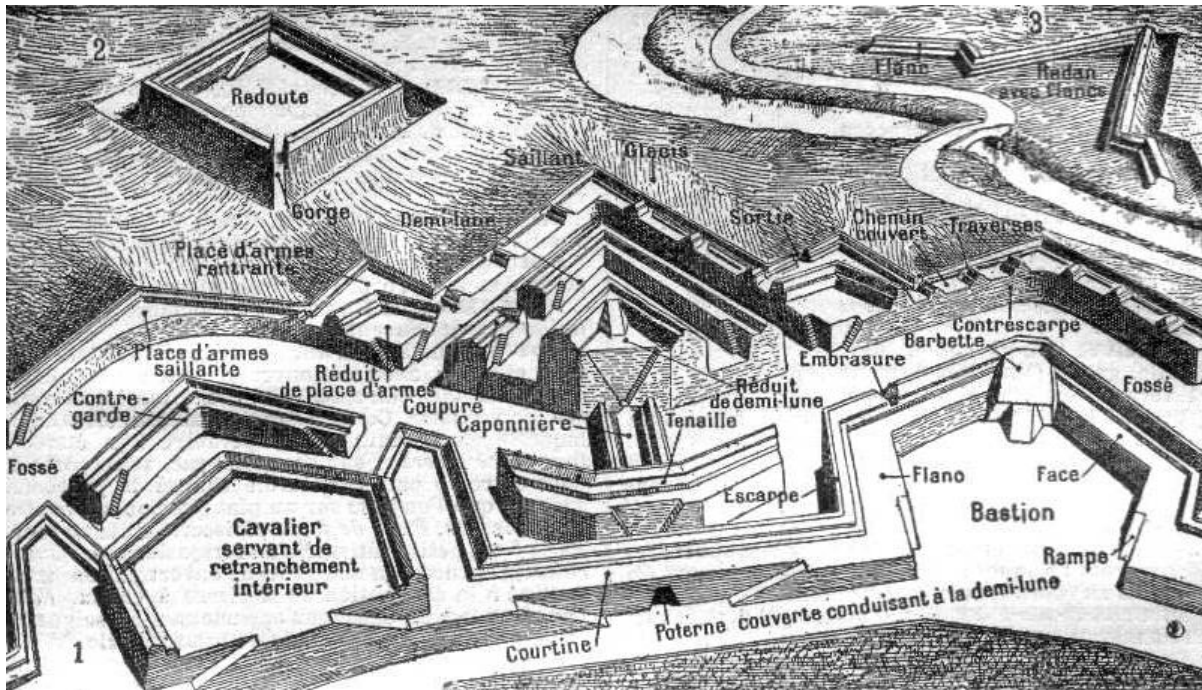

Schéma bastiónového opevnenia

A. van der Cabel: Riečna krajina s bastiónom (17.st.)

bastiónová sústava - tal. > franc.; tal. *bastia* – „opevnenie“; franc. *bastille/bastij* – „pevnosť“

-fortifikačná sústava z 16.-18.st. vyvinutá v čase rozvoja delostrelectva a nových obliehacích systémov; viazanosť jednotlivých fortifikačných prvkov; možnosť bočnej aj frontálnej paľby, aj paľby cez všetky predradené fortifikačné prvky (*kavalír, retrachement, réduit*), ktoré sú nivelizačne odstupňované; výstavba zemných valov; možnosť krytej komunikácie (*kaponiéry, poterna*); možnosti ubytovania aj skladovania (*kazematy*); pozri *eskapra, kontraeskarpa, glacis, ravelin, kontrgarda, fausse braye, kliešte, bataradó, luneta, šíp, envelopa; citadela; mestská pamiatková rezervácia: Terezín*

Dudák v súvislosti s heslom *barok*: v dôsledku rozvoja delostrelectva a zmeny spôsobu boja (nasadenie veľkej masy vosk) prestalo stredoveké *opevnenie* definitívne plniť svoju funkciu; nový systém obrany vychádzal z bastionovej sústavy; stavali sa mohutné *citadely* a pevnosti; hmota hradieb zvyčajne nasýpaná z hlíny, vymurovaná tehliami a *armovaná* na nárožiach kamennými kvádrami; pod headbami boli často budované klenuté *kasematy*; tehelné steny hradieb lemované kamennou rímou, na ktorú bol nasýpaný hlinený val osiaty trávou - ochrana delostreleckých batérií; ďalšími prvkami barokového bastiónového opevnenia boli popri *bastiónu* najmä *ravelin, rondel, torion, hornwerk, kliešte* a *kaponiéra*

A. van der Cabel: Morská krajina (17.st.)

Basler-Kopp Franz Karl - (†1937); švajčiarsky maliar, najlepšie známy pre svoje ilustrácie švajčiarskych rozprávok

F. K. Basler-Kopp: Kováč Völundr (pastel, 19.-20.st.)

Baška Plošča - chorvátsky Baška tablet; kamenná doska ako jedna z prvých pamiatok s textom *hlaholiky* vytesaným do kameňa; datovaná približne do leta 1100; nájdená na ostrove Krk

Baška Plošča (okolo 1100)

Bašó - *Macuo Bašó*

bašta - vystupujúca časť stredovekého *opevnenia* určená k bočnému delostreleckému ostreľovaniu útočníka; novoveká bašta sa volá *bastion*; pozri *bolverk*, *torion*; *husitské hrady*

J. Fouquet: Krížová výprava proti pohanom. Ľudovít VIII. oblieha Avignon (iluminácia z „Grandes Chroniques de France“, 1455-1460)

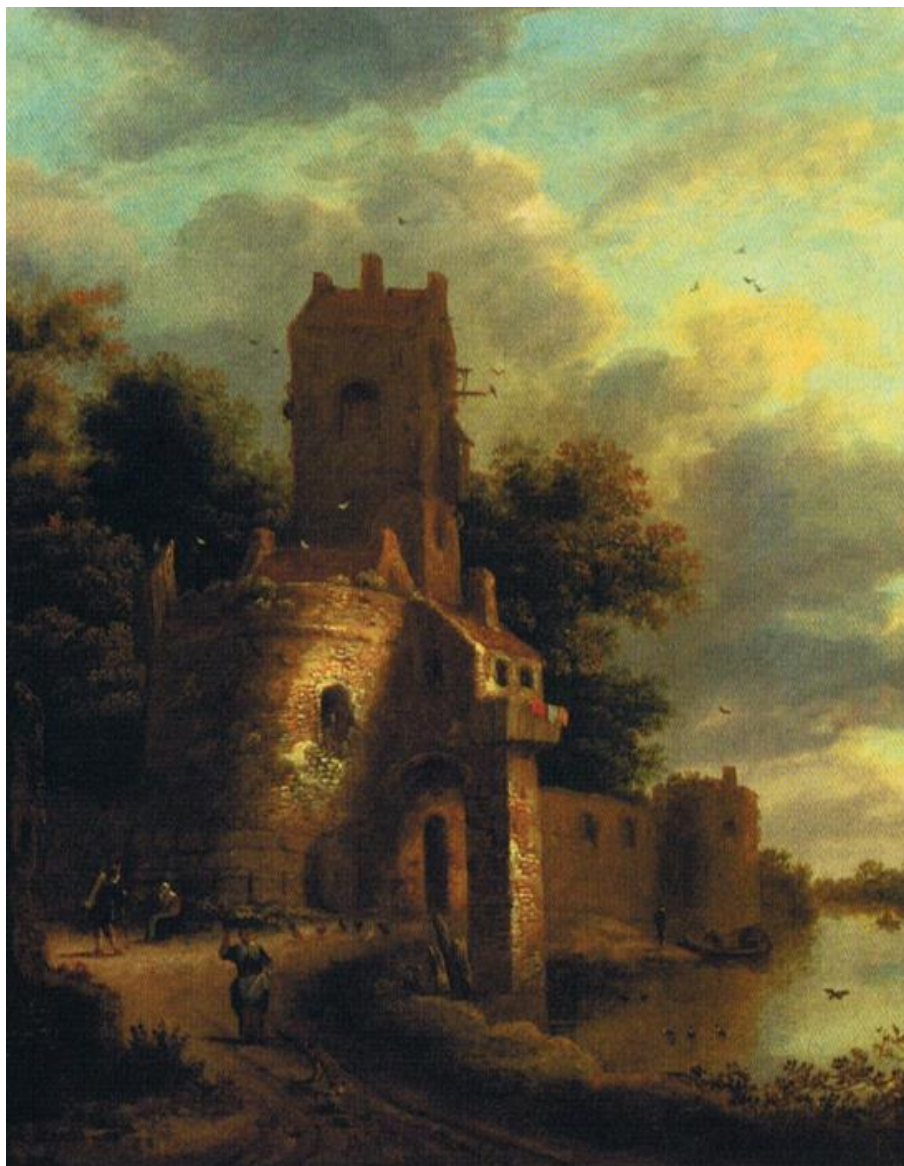

F. E. Weirötter: Pevnosť (veduta, lept, 1750–1770)

K. E. Libay: Bašta banskobystričského opevnenia (1886)

bašta predsunutá - článok neskorogotických mestských alebo hradných *opevnení*; samostatná menšia pevnosť, blokujúca oblasť, z ktorej by mohol byť ostreľovaný *hrad*; pozri *husitské hrady*

R. J. van Vries: Roľnícka žena vracajúca sa z trhu na vidieckej ceste popri zničenej veži (17.st.)

bat - netopier

bataillisti - z franc. bataille – „bitka“

- vo francúzskej historickej maľbe barokoví maliari *bitiek*; pozri *maliarstvo francúzske; barok; bitka*

batarde - franc. – „skrížený (biologicky)“; pozri *bastarda, bastard*

batardó – z franc. batarde/batar – „križenec“

-v *bastiónovej sústave* priečna hrádza so stavidlami v priekope pevnosti, umožňujúca zavodnenie alebo odvodnenie určenej časti priekopy

Bateaia - pozri *Teukros*

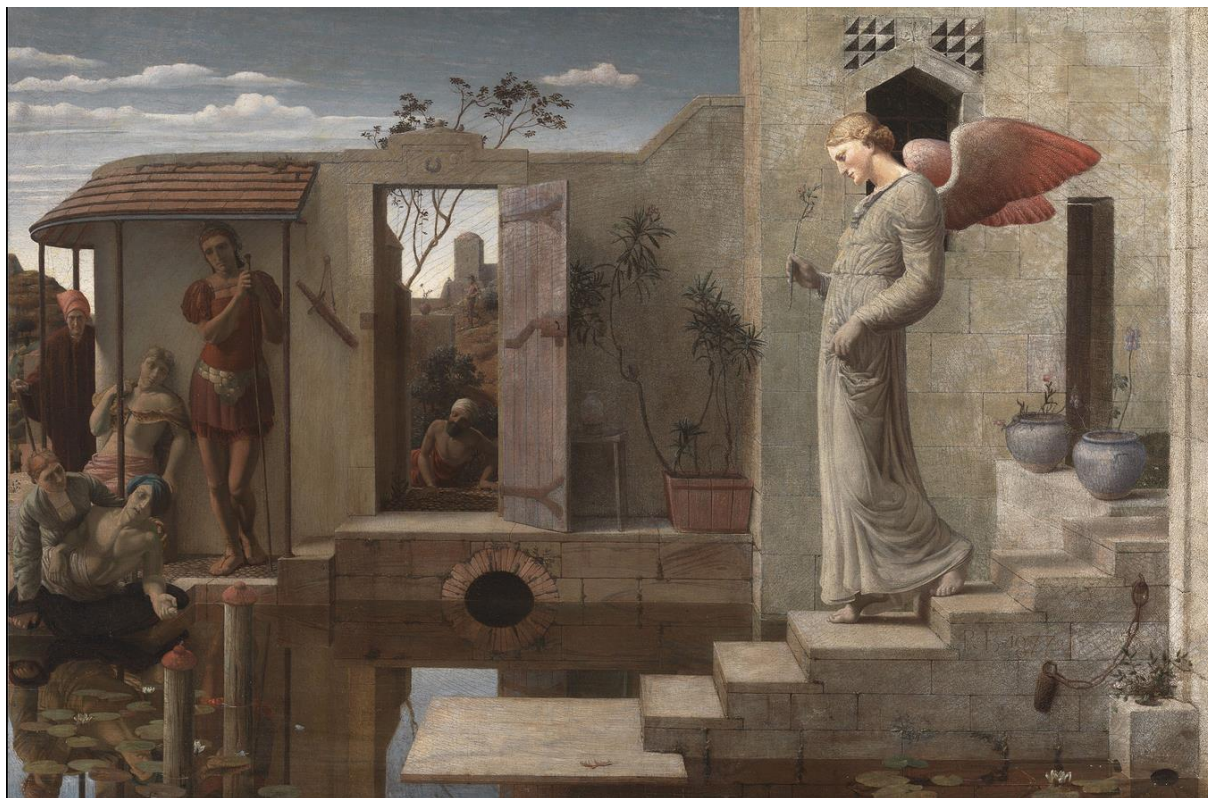
bateau-lavoir/bato lavuar - z franc. – „bielizňová loď“; franc. bateau – „loďka, čln“; lavoir – pracovňa“

-nájomné *ateliéry* v parížskom *Montmatre* v dome na ulici Rue Ravignan č.13, medzi 1890-1900 v časoch *kubizmu* a *parížskej školy*; názov dostali pre svoju spustnutosť a labilnosť; pomenovanie dal M. Jakob; ateliéry tvorili centrum radikálneho kubizmu (*P. Picasso, J. Gris, G. Braque*) a neskôršie aj jedno z centier *orfizmu* popri umiernennejšej *Skupine z Puteaux* na predmestí Paríža;

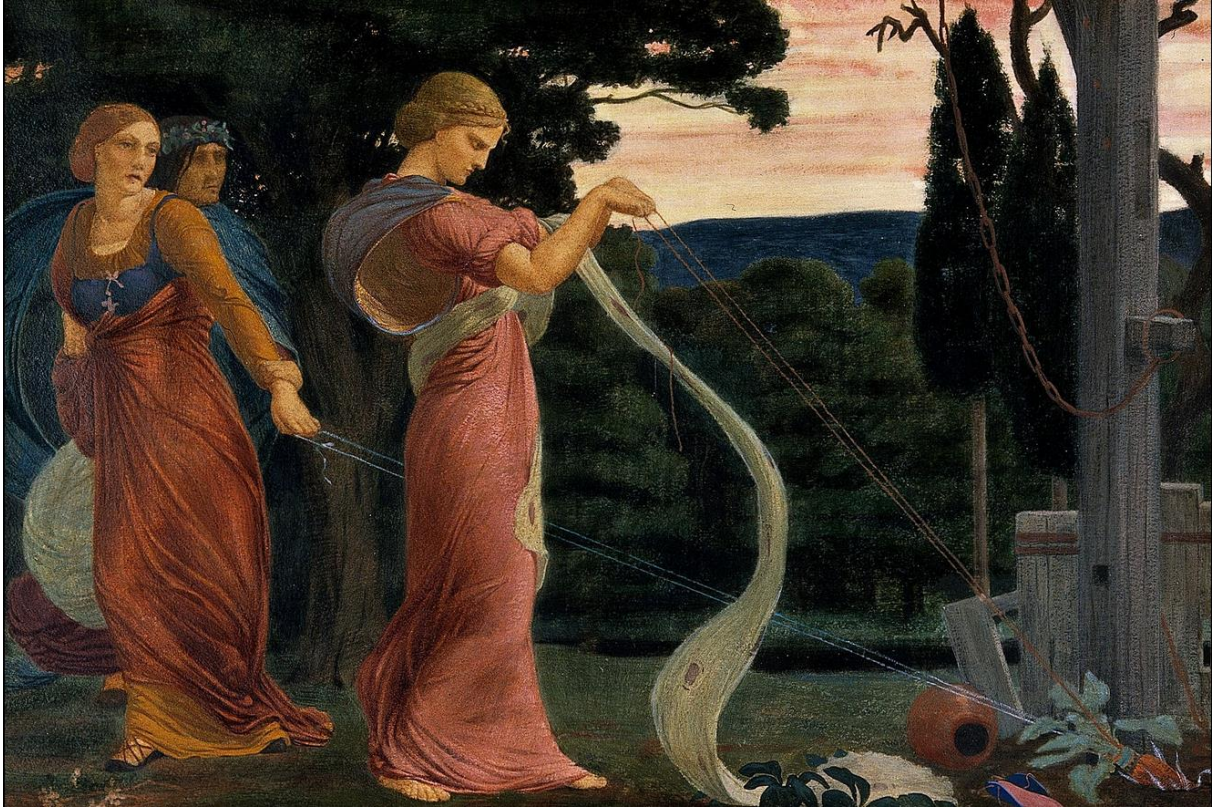
(Dongen, Gargallo, Matisse, Derain, Modigliani, Utrillo, H.Rousseau a ď.); pozri *maliarstvo francúzske*

Bateman Robert - (†1922); anglický maliar, ilustrátor, architekt a záhradnícky návrhár; od asi 1870 bol vodcom skupiny umelcov inšpirovaných umením *prerafaelického* maliara *Edward Burne-Jonesa*

[https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Bateman_\(artist\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Robert_Bateman_(artist))

R. Bateman: Rybník Bethesda (1877)

R. Bateman: Tri postavy trhajú mandragoru (gvaš, 19.-20.st.)

batériová veža – z franc. batterie/batri – „baréria“

1. batéria ako účelné zoskupenie rovnakých predmetov za účelom zvýšenia účinku alebo výkonu
 2. delostrelecká jednotka
2. vo *fortifikácii*: veža so silnými múrmi značne prevyšujúca priľahlé *kurtiny*; pozri *opevnenie*

Bathseba/Batšeba - Bétsabe

Batignole/batyňol - pozri *skupina Batignolská*

Batignolská/batyňolská **skupina** - skupina *impresionistických* maliarov združujúca sa v parížskej štvrti Batignol koncom 60. rokov 19. st.; skupina sa rozpadla v júli 1870 pod vplyvom udalostí vojny medzi Francúzskom a Pruskom; (Manet, Fantin-Latour, Degas, Bazille, Monet, Renoir, Sisley, Pissarro); pozri *maliarstvo francúzske*

batika/batik - ručný spôsob zdobenia látky na princípe rezervy alebo látka zdobená touto technikou; spôsob privezený do Európy Holanďanmi z Jávy v 18. st.; pozri *modrotlač*; *farbenie ručné*, *savovanie*

-batikovanie je remeselná vykrývacia technika používaná pri zdobení a farbení rôznych predmetov bežnej dennej potreby, napr. textílií, veľkonočných kraslíc, keramiky, drevených výrobkov a pod.; podstata tejto metódy spočíva v prekrytie miest, ktoré majú zachovať svoju pôvodnú farbu nejakým prekryvným materiálom, napr. voskom alebo aj iným vhodným materiálom (napríklad lístočky rastlín); ostatný nezakrytý povrch predmetu sa potom zafarbí (s výnimkou dreva, ktoré sa morí); až táto farba zaschne, krycí materiál sa z farbeného povrchu odstráni a pôvodne vykrytej plošky vytvorí ornament alebo zachovajú obrys pôvodného vzoru v farebne tónovanej ploche; moderná polygrafická technológia, ktorá používa rovnaký princíp sa nazýva *sieťotlač* - čiže tlač cez textilné sito; technika batikovania sa hojne uplatňuje pri bežnej výtvarnej tvorbe aj pri ľudovej umeleckej tvorivosti, ľahko sa s ňou totiž dá pracovať aj v bežnom domácom prostredí; poznáme veľa druhov batikovacích techník: vosková, šitá, viazaná, skladaná, sypaná, namáčacie, šibor, savová; princíp (voskového) batikovania sa môže uplatniť aj v *krásnom umení*: napr. hrotom štetca odkrývať spodnú vrstvu

<https://en.wikipedia.org/wiki/Tie-dye>

https://www.google.sk/search?q=tie-dye&espv=2&biw=1854&bih=995&site=webhp&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKewiM98PXzcXMAhWFQBoKHfYmArsQsAQIJA&dpr=1#tbm=isch&tbs=rimg%3ACS1KPUmK_1ivVIjieDgxa6MGMWmvuEizJd2HA3PVzif9GNsTh0iTG52JHf0-39QiGYiJN85gxpeo9J28zYZXkqoOKVSoSCZ4ODFrowYxYEBkGtKyPI27mKhIJy-4SLMI3YcARE6VBOWLnWA4qEgnc9XON_10Y2xBEi3SomvcaRDCoSCeHSJMbnYkd_1ESigdsVmpBh3KhIJT7f1CIZilk0R45OZcNHfsjEqEgnzmDGl6j0nbxH7iGsbulUVWyoSCTNhleSgq4pVEQ-3C15QyAxd&q=tie-dye&imgcr=sSdo2w3GDcrY8M%3A

https://www.google.sk/search?q=wax+batik&espv=2&biw=1856&bih=995&tbm=isch&tbo=u&source=univ&sa=X&ved=0ahUKewiG8I_7_JbOAhXDwBQKHcDWBdUQsAQIGQ&dpr=1#tbm=isch&tbs=rimg%3ACQJKz5ZcgksEIjgeUX7kIpZRAeKjldTwwVHGRUKCgopSf735qXUO4hz5Lmn0YziUWK6CA1vUxr9UdwHUuBejPyoDPyoSCR5RfuQillEBER_1_1fc_1ck_1OVKhIJ4qOUNPDBUcYRxBqNsPo9OuUqEglFOoKCilJ_1vRFhAFey6uYyUSoSCfmpdQ7iHPkuESiRiQV9RifVKhIJafRjOJRYroIRp5e80iQI9kIqEgkDW9TGv1R3ARGa37SNpsrbSSoSCdS4F6M_1KgM_1EQGfCl3HqiBY&q=wax%20batik&imgcr=D8wk_EDHXGY2kM%3A (nástroje)

<http://www.aquila-style.com/focus-points/batik-through-the-years/18168/> (história batiky)
<https://en.wikipedia.org/wiki/Batik>

Veľký hnedý zverinec (mandala, vosková batika na textile, India)

J. Miels: Čo leží pod

batika (savovanie) - savovanie

batika vosková - vosková batika

batika vyvážovaná - vyvážovaná batika

batika za studena -

<http://www.vytvarka.cz/navody-a-postupy/batikovani.htm>

batist - jemná bavlnená tkanina v plátrovej väzbe: bavlnená - kambrik alebo ľanová - kment; pozri biela výšivka; textília